

Diplomová práce: Filosofická a psychologická problematika svobodné vůle; svobodná vůle a odpovědnost

Autor : Jakub Kolda

Vedoucí práce : JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Vyjádření vedoucího práce

Předkládaná diplomová práce je pokusem o vyřešení „věčné záhady“ svobodné vůle, záhady, která podle všeho nemá jednoznačné řešení. Práce se vyznačuje nezvykle dobře zpracovaným úvodem, v němž autor na krátké ploše předestírá svou koncepci a nejpodstatnější myšlenky. Vlastní text se pak skládá ze tří částí; filosofické, psychologicko-neurologické a právní. Formálně je práce odvedena dobře, nelze jí z tohoto hlediska nic podstatného vytknout. Kvalitní je rovněž sloh.

Nejobsáhlejší je filosofická kapitola, členěná do několika podkapitol, jež se postupně zaměřují na tzv. hard-determinismus (Spinoza, Wegner ad.), kompatibilismus (Hume, Weinberger ad.), impossibilismus (Taylor, Strawson) a konečně na libertarianismus (Sartre, Kane ad.) Autor dokáže stručně a přitom výstižně popsat myšlení mnoha filosofů, kteří se nějakým způsobem dotkli problematiky svobodné vůle.

Jsme tedy „loutkami Přírozenosti“, jak říkal Voltaire, anebo se – jak nás přesvědčuje W. James – můžeme jednoho krásného dne rozhodnout, že nejsme Spinozovým padajícím kamenem, ale že jsme vybaveni svobodnou vůlí a že se od tohoto okamžiku náš osud bude odvíjet jinak? A bude pak toto rozhodnutí skutečně „prvním aktem svobodné vůle“ (James) anebo důsledkem fungování nějakého stabilizačního či egodefenzivního mechanismu, který prostě jen odmítá připustit, abychom kapitulovali před pocitem, že se necháváme vláčet okolnostmi? Voltaire ostatně dospěl ke kompromisnímu stanovisku. Musíme žít, říká velký osvícenec, v iluzi svobodné vůle, abychom neztratili schopnost měnit svět k lepšímu.

Jméno W. Jamese nás přivádí k druhé kapitole předkládané práce. James byl jak filosof, tak především psycholog (byť se jeho psychologické práce vždy vyznačují filosofickým přesahem). Přes psychologii a neurologii (mj. slavný Libetův experiment) se autor propracovává k soudní psychiatrii a k právu, táže se, jak důležitá je (např. při vyměřování trestu) schopnost obviněného ovládat své jednání a kdy její snížení, event. ztráta mohou vést k exkulpaci. Důležitým úkolem soudních psychiatrů je správná diagnostika, což může v mnoha případech být obrovský problém (nejednoznačné posudky v případě Breivik). Právo, pochopitelně nejen trestní, ovšem musí, chce-li „se ohánět“ odpovědností, předpokládat, že se rozhodujeme svobodně. Snad máme opravdu schopnost v procesu rozhodování ve většině situací „pozastavit soud“, jak říká Paul Ricoeur.

Předkládané práci snad lze vytknout nedostatečné rozvedení některých témat. Přesto navrhuji, aby byla hodnocena jako výborná, a to pro kvality, jež jsem popsal výše.

V Praze dne 6. 9. 2014

JUDr. Jan Kosek, Ph.D.